

a látérzék csalódásából keletkező, talán jóhiszemű, de az ahhoz értő előtt hihetetlen állítások egy állatról sem járnak oly sűrűn, mint épen a kígyókról. A kígyókat nem kedvelik, tőlük mindenki fél és mindenki életük ellen tör, csodálható-e hát, hogy róluk oly sok téves adat megy át a köztudatba. Innen magyarázható, hogy a köznép a kígyónak testméreteit száz eset közül kilenczvenkilenczben nagyítja, az 1 m. hosszú kígyót legalább is két méteresnek és a 3—4 centiméter vastagságút majdnem mindig olyan vastagnak lenni állítja, mint alsó karja a csuklónál, mert ez a köznép vastagság-mérője a kígyó vastagságával szemben. Hogy ez a nagyítás mindenütt járja, erre nézve legyen szabad egy mosolygásra készítő eseményt elmondanom.

Kis-Ázsiában török vezetőmmel, nota bene egy óriási emberrel, épen útban voltunk egy savanyúvízforráshoz. Egyszerre a kocsiuton egy szép nagy Coluber caspius iparkodott keresztül, melyet nekem sikerült élve megfogni. Az erre a csodára a közeli kukoricza-földekről összecsendült parasztok kértére, kiket e kígyó már többször megijesztett, kénytelen voltam a kígyót megölni. Innen Brussára menvén, vezetőm az úton mindenkinek eldicsekedett az én hőstettemmel (!). A kígyó vastagságát eleinte kézcuklójának vastagságával jelezte, később mindig feljebb és feljebb ment karján és mire Brussára beértünk, addigra a Coluber caspius vastagsága vetekedett egy kisebb fajú Boa-éval. És ez a nagyítás, teljes meggyőződéseim szerint, jóhiszeműleg történt. *Dr. Vutskits* úr a vipera ugrásának lehetőségét legfőképp, vagyis jobban mondva kizárólag azon észleletére alapítja, hogy egy alkalommal a borszeszes üvegbe élve tett viperája onnan magasra kiugrott.

Ezt tökéletesen elhiszem neki, egy pillanatig sem kételkedem a megfigyelés helyességében, de a kígyó ezen ugrásából (ha már *ugrásnak* nevezi hirtelen kiszökését), arra következtetni, hogy az ugrást a kígyó a szabadban is megteszi, illetve, hogy az emberre is ráugrik, megfelelőnek nem tartom.

A kígyónak a borszeszes üvegből való szerfölött gyors és így kimenthetőleg ugrásnak minősített kiszökése előttem sem ismeretlen, azonban én abból mást nem vonok le, mint azt, hogy a kígyó a neki mindenesetre kellemetlen folyadékból menekülni akarván, testének mozgékonyágát időben és térben meghatványozza. A közönséges vízisiklóról, a *Tropidonotus natrix*-ről ugyebár még senki sem állította, hogy az ugrik; most tessék egy élő siklót egy épen olyan alakú és nagyságú borszeszes üvegbe tenni, mint amilyenből a például felhozott vipera kiugrott, úgy abból a sikló is kint lesz egy pillanat alatt, amely mozgását a viperához hasonlóan kell minősíteni. Két évtized előtt magam is gyűjtöttem kígyókat és bizony az én nagy üvegeből is akárhányszor kiszökelt a sikló is, mert menekülésre irányzott mozdulatai ilyenkor hihetetlen gyorsak, úgy, hogy egy embernek, segítség nélkül, majdnem teljesen lehetetlen a kígyó kiszökését az üveg nyílásának elzárásával meghiúsítani.

Nem, emberre ugró kígyó nálunk, hála Istennek, nem létezik, e tekintetben tehát egyáltalában nincs mitől félnünk! A serpentológia eddig alig 3—4 mérges kígyóról állapította meg biztosan, hogy azok az embert is üldözőbe veszik, de ezek a forró égöv, főleg Dél-Afrika lakói.

Tudom, hogy a hazai közegészségügyi statisztika a kígyómarások következtében beállott halálozásokat is számba veszi; de ilyenek kimutatására a lapokban alig akadhatni; pedig az illető vidék lakóinak okulására az ilyen halálozások közzététele felelte szükséges lenne. Én 25 év óta lakom hazánk déli hegyes vidékén, hol a *Vipera ammodytes* az utolsó paraszt is ismeri. Ez idő alatt csak két kígyómarásról van biztos tudomásom; az egyik esetben egy berzaszkai paraszt ember a marásba behalt; a másikban egy útszináló cigány a keze hüvelykújján ejtett sebbel három hónapig volt a kórházban és életét valószínűleg csak annak köszönheti, hogy a marás helyén a húst rögtön kivágta.

Merkel Ede.

Kakas-jellemek.

Mint az embereknél, úgy az állatoknál is különböző jellemeket lehet észrevenni. Nekem különösen a kakas-jellemeket volt alkalmam megfigyelni, mert mióta csak emlékszem, majdnem mindig tartottunk tyúkot, míg más háziállatunk, azt lehet mondani, nem is volt.

Egyszer volt egy barnás tollazatú, rengeteg nagy cochinchina-kakasunk; az oly szelíd volt, hogy csak kézből akart enni; ha kézből nem kapott, akkor inkább nem is evett. Mindnyájunkat nagyon szeretett, hagyta magát bármelyikünkötől megfogni és czirógatni, de legbizalmasabban lábán állt 3 éves kis öcsémrel, akinek szinte nélkülözhetetlen barátjává lett.

Ha öcsém lement az udvarba, átölelte a kakas nyakát, — körülbelül egyforma nagyok is voltak — és úgy sétált vele fel és alá. Ha azután a sétálást meguntá, letelepedett egy bokor alá, a kakast maga mellé ültette és úgy elbeszélgetett vele, mintha csak egy másik 3 éves gyermek ült volna mellette.

Szóval kakasunk oly szelíd volt, hogy szelidebb már nem is lehetett volna. Egy szelíd lelkű öreg bácsi benyomását tette az emberre, úgy, hogy ha hinduk lennénk, bizonyára egy minket szerető jó rokon lelkét véltük volna benne.

De azért, hogy ilyen szelíd volt és sokat járt közöttünk, nem feledkezett meg kakas-kötelességeiről sem. Ha valami jó falatot, bogarat vagy kukacot talált, mindig hívta tyúkjait. Ha varjút vagy véresét látott, mindig résztvevő kiáltásokkal figyelmeztette kis csirkéit, hogy bujjanak a kotló alá.

Tyúkjai mind őt utánozták, úgy, hogy cochinchina ő felsége összes alattvalói — a kis csirkéket sem véve ki — rendkívül szelídek lettek, de persze olyanok soha sem, mint ő maga.

*

Egyszer volt megint egy közönséges kis fehér magyar kakasom. Nem sokat törődtem vele, mert nem szerettem a színét, ezért azután nem is szelídítettem úgy meg, mint ahogy elődeit szoktam volt. Pedig jó kakas volt; nagy rendet tartott az udvarában; különöseu azt nem tűrte, ha két kis gyermek-kakas összeveszett. Rögtön odament és szétvélasztotta őket. De, hogy olyan gondos apa legyen, mint amilyennek később bizonyult, azt soha sem hittem volna.

Egy szép, de hűvös tavaszi reggelen, mint rendesen, jókor felkelvén, kimentem a kis csirkéimet megetetni. Már messziről láttam egy fa alatt egy fehér kotlót ülni és kis csirkéket takargatni. Nagyon csodálkoztam a dolgon, mert hisz nekem nem volt egy fehér tyúkom sem, még kevésbé pedig fehér kotlóm. Hát mikor közelebb megyek, meglepetéssel látom, hogy a vélt fehér kotló nem más, mint az én fehér kakasom! Elmentem most már az igazi kotlót keresni és hamarosan meg is találtam; az istállóban ült a fészken és tojt. Ettől a naptól fogva, hogy újra megkezdte a tojást, nem is törődött többé kis csirkéivel. De a kicsikéknek nem volt semmi kárjuk belőle, mert hűgondozójuk ezután a kakas lett. Nappal mindig maga körül tartotta, hűvös estéken és reggeleken szárnyaival takargatta, este pedig még soká, soká ő vezette fel őket az istállóba, a vágott tűzi-fa tetejére aludni. Már majdnem anyányi nagyok voltak a kis csirkék, mikor végére elhagyta őket a kakas, vagy talán inkább a csirkék hagyták el őt.

*

Most van egy szép nagy fekete-fehérrel tarkázott bastard-kakasom. Anyja egy szép nagy koromfekete tyúk volt; (fajtájának neveit nem tudom) lába és csőre is fekete és ez utóbbi meglehetősen hajlott, úgy, hogy kissé ragadozó madárhoz tette őt hasonlónvá. Apja közönséges, magyar kakas volt, aczélfényben ragyogó tollal. Megszelídi-

tettem őt annyira, hogy kézből nagyon szeret enni, sőt legjobban csakis kézből. Ha lemegyek az udvarba, már messziről szalad élembe és várja, hogy adjak neki valamit, de ha meg akarom simogatni, azt már sehogy sem engedi, azt kakasi méltóságán alólinak tartja. Ezt a büszkeséget tyúkjaira is át akarja vinni, de nem nagyon sikerül neki. Ha a tyúkokat etetem kézből, azt nyugodtan nézi, de ha megfogok egyet közülük, no hiszen, van akkor szegény tyúknak hadd-el-hadd! Rögtön odamegy és jól megtépázza az illetőt és mialatt ezt cselekszi, folyton „kó-kó-kó“ hangokat hallatva perel. Szinte hallom, hogy azt mondja neki, „Hát nem szégyenled magadat ennyire megalázkodni? megfogadni magad egy embertől!“

Valószínűleg büszkeségből szoktatta le a tyúkjait arról a rossz szokásukról is, amelyet elődje alatt szabadon gyakorolhattak. Ha ugyanis a galambok leszálltak a földre akár enni, akár inni, akkor a tyúkok rögtön odarohantak és elkergették őket. De valahányszor ezt cselekedték, a kakas odament és megcsípte a tyúkokat, úgy, hogy most már egészen békességesen megférnek a galambokkal. Bizonyosan azt mondta nekik: „Ne bántsátok szegény kis galambokat, hisz az nem nagy dicsőség egy ilyen nagy tyúknak ilyen kis galambot legyőzni.“

*

Volt még ezeken kívül sok más kakasom is, a legtöbb szintén gondos háziúr, de ilyen érdekes, mint az itt felsorolt három, egy sem volt közöttük.

Bánhegyi Olga.

A verébkérdéshez.

Az állatok életműködésének értéke az emberi érdek szempontjából szerfelett különbözővé válik. Ezt látjuk a jelen esetben is, midőn az olasz hasznosnak, az amerikai pedig valóságos átoknak tartja a verébet.

A haszon és a kár fogalma a nagytermészetben nem létezik. A különböző szervezetek életműködése kiegyenlíti, sőt feltételezi egymást. Minden életviszony megkövetel bizonyos szervezeteket, amelyek e viszonyokhoz mérten, az életkörülményekhez alakult szervekkel végzik életműködésüket.

Haszon és kár csak az ökonomiában van. Ha az ember saját hasznához, érdekéhez képest átalakítja a természet nyújtotta létfeltételeket, az ott működő szervezetek működését is tekintetbe kell vennie. Az ember hasznosági érdeke pedig másként tekinti az állati szervezetek működését, mint azok magában a nagy természetben feltűnnek. Nagyon jól ismerjük, hogy a szárcsa mennyire szereti a nimfea magvait. De míg egyrészt azokat fogyasztja, pusztítja, addig néhány magvacska szárnyaira, lábaira tapad s ezeket elviszi egy másik tóságra, ahol a mag esetleg gyökeret ver. A nagy természetben ez a működés kiegyenlítődik, mert amit a szárcsa egyfelől pusztított, azt másfelől a növény terjesztése által kipótolta. Hanem tegyük fel, hogy a szárcsa ugyanígy járna el egy nagyon fontos, hasznos gazdasági növénynyel. Tegyük fel továbbá, hogy az a tó, ahol a növényt pusztítja, másé, mint ahova a magvakat elviszi. Az egyes emberek hasznosági érdeke nem lesz kielégítve, mert az egyik embernek hasznót, a másiknak kárt okozott.

A verébek szigorú, de megérdemelt bírálása után, (Term. V. évf. VI. sz.) mégis csak megsajnáltam szegényeket s a fentebbieken kívül ez indított arra, hogy két megfigyelésemet s a belőlük levont következtetéseket közöljem.

A székesfehérvári Vörösmarty-téren a házak párkányaiban sok veréb fészkel. Folyó évi május hó végén

figyeltem meg az öregek táplálékfordozását. A sétakert fán szorgalmasan bogarásztak és jól láthattam, amint a lombok körül a fészkekhez repültek, hol egy nagy dongót, hol kövér hernyókat vagy valami pirosszárnyú Cicadát vittek csőrükben.

Egy városi sétatér fainak mindenesetre kevés gazdasági jelentősége van s ha a veréb ezeket szorgalmasan tisztogatja is, nem felejthetjük el azt a temérdek kárt, amit ugyancsak ilyenkor, május végén és június elején a gabonában okoz. Különben ez a rovarpusztítás nem érdem. Tudjuk u. i. hogy a veréb nem szeret a táplálékért sokat fáradni. Itt könnyebben hozzájut a rovarhoz, — a fák fészkelő helyei szomszédságában vannak — minek fáradjon tehát valahová messze a határba, a gabonaföldek közé?

A másik megfigyelés azonban többet mond.

Egy nagyobb vidéki konyhakert végén levő kukoriczaültetvényben augusztus közepétől kezdve temérdek veréb gyülekezett össze. Mindjárt feltűnt, hogy a különféle paréjokból álló aljnövényzet közül egymásután szállottak fel. A paréjok alatt pedig megtaláltam a verébek lakmározásának nyomait, elhullatott szemeket, levél-, szárreszeket. A meglőtt és felbonczolt példányok begye tele volt paréjmaggal. Később is láttam, hogy a veréb hasznos, mert a dudvamag pusztítását nemcsak őszzel, hanem az aratás befejezése után kezdi meg. Egy részök természetesen az asztagok körül szorgalmaskodik.

Az egész káros működést tehát az ember gazdálkodása által tömegesen előállított vagy megváltoztatott megélhetési viszonyok idézik elő, a haszon és a kár elbírálása pedig változik mind a természetnyújtotta, mind a gazdasági viszonyok különfélesége szerint.

Ifj. Szüts Andor.

Intézetünk kiadásában megjelent és mindenkinék ajánlható könyvek:

- Kohaut Rezső, A magyarországi madarak meghatározó könyve.* 4 korona.
Dr. Lendl Adolf, Gyakorlati útmutatás az állatok kitévésére. 3 korona.
Dr. Lendl Adolf, A mikroszkóp és használata. Gyakorlati útmutatások kezdők és műkedvelők számára. Iskolai használatra is különösen ajánlható. 4 korona.
Kohaut Rezső, Mikroszkópi gyakorlatok. Az előbbi munkának kiegészítő része. Különösen kezdőknek, dilettánsoknak és iskolai használatra ajánljuk. Ára 5 korona.

Bizományban levő könyvek:

- Méhely Lajos, Magyarország denevéreinek monographiája.* A M. Nemzeti Múzeum kiadása. Különösen iskolai szertáraknak, gyűjtőknek és vidéki múzeumoknak ajánlható. Ára 10 kor.
Lakatos Károly munkái, Fellemes és tanulságos olvasmányok a vadászat és ornithologia köréből. Vadászhit, 4 korona. *Termész. és vadászképek,* 4 korona. *Nappali orvmadaraink,* 3 korona. *A császármadár és vadászata,* 2 korona. *Vadászati és madarászati emlékeim,* 6 korona. *Magyar vadászmeister, készül.*
Friváldszky János, Aves Hungariae. A M. Nemz. Múzeum kiadása. 3 kor.

Intézetünkben kaphatók egyszerűbb és nagyobb mikroszkópok, eszközök, tanszerek, gyűjtemények. — Árjegyzéket kívánatra díjmentesen küldünk.

Egy 4 éves és 6 hónapos igen szép és tisztavérű német vizslakölyök eladó. Bővebbet Pápay Géza úrnál Alsó-Tengelicz.

A legmagasabb vadászból származásúja miatt egy kitűnő veréb eladó. Bővebbet a szerkesztőségben.

Felkérjük t. hátralékos előfizetőinket tartozásuk mielőbbi szives kiegyenlítésére. Lapunk nem nyereszkesedési vállalat, miért is kiadása sok költséggel jár, melyet a *rendellenül beérkező* előfizetési díjakból alig fedezhetünk, mert vannak oly előfizetőink is, kik 2—3 évi előfizetéssel is hátralékban vannak. Különösen tehát ezekhez a t. előfizetőinkhez intézzük tiszteletteljes kérésünket tartozásuk mielőbbi szives beküldése miatt, ami immár morális szempontból is aktuálissá vált.

Hazafias tisztelettel a

Kiadóhivatal.